



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

## Universitätsbibliothek Paderborn

### Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

**Espence, Claude d'**

**Parisiis, 1573**

Cap. IX. Vrbiciana.

**urn:nbn:de:hbz:466:1-30397**

- I. Dei cultus & honor, nil mirū si Nouatores in cœnis suis
- II. non adorant, vt in quibus ac sacrificare se negent. Alterū Eucharistiam Christianis esse, quod gentilibus & Iudæis
- III. olim pecudum victimas, id est sacrificium. Tertium, cōmune id esse iisdem Nouatoribus cum Manichæis, quòd hi non alia sacrificia agnoscebant quàm orationes simplices & puras, homines impuri, & plusquam duplices,
- IIII. Quartum, Siue Manichæi, siue tum alij Christianos Dominicum corpus & sanguinē sub elementis panis & vini sumētes & adorātes, Cererem & Bacchum adorare putauerint, id sibi cum alterutris cōmune facere Nouatores, qui Catholicos eadem de causa suggillent idololatriæ.
- V. Quintum, & hoc quoque vtrisque commune, nolle Deū aris siue altaribus & delubris magis quàm sacrificiis colere. Quò enim sine iis illa? Euangelicè scilicet.

*Vrbiciana. Cap. IX.*

*Altare.  
Ara.  
Apoc. 6.*



*Partes de  
Aqui cor  
pore.  
Sanguis in  
pocelo.  
Epist. 86.*

**S**ED nimirū quàm Euangelicè Vrbicus tū quidam, inurbanus potius rusticus, vetera sic transiisse dicebat, vt in Christo ara cederet altari, tanquam nesciens altaris quidem nomen magis legis & prophetarum literis frequentatum, & altare Deo prius in tabernaculo per Moysen factò collocatum, aram tamen in Apostolicis literis inueniri, vbi martyres clamant sub ara Dei. Dicebat item cessisse pani pecus, poculo sanguinem, non Recordans & tūc in domini mensa panes propositiones poni solere, & nūc sede Agni immaculati corpore partē sumere, nec cogitās etiam, nūc se accipere in poculo sanguinem. Quanto, inquit Augustinus, melius & congruētius vetera transiisse, & noua in Christo facta esse, sic doceret vt cederet altare altari, panis pani, pecus pecori, sanguis sanguini. Videmus quippe in his omnibus carnalē vterque statē spiritali cedere nouitati. Stultus igitur Vrbicus, qui altaria in Euangelio maluit quàm, aras, prudentes scilicet in oculis suis reformatores hodierni, qui sit neutrum recipiunt, vt vtraque non aliter quàm subruendo reforment.

Verum adeo nihil aut parum refert in hæc vocabulo, ut ubi legunt *θυσιαστήριον* Græci, altare & interprete veteri versum, Erasmus, Calvinus, Beza, Tigurinus reliquerint, solus, quem viderim, Castalio arcam maluerit, quasi vocem, opinor, plus gentilitiam, magisque profanam, Ciceroni certè quàm altaris, v̄sitationem. Et ipse Augustinus qui hoc loco arcam legit, toties alibi Eucharistiam altaris oblationem vocat & sacrificiū: aræ, quod equidè meminere, nusquã. De altari locos in Apologia citauim⁹. Præter quos munero licet satis bono, mihi nunc occurrat optatus mileuitanus Episcopus, sic altaris cū reliquis Ecclesiastici ministerij memor. Erat, inquit, altare loco suo. In quo pacifici Episcopi retro temporis obtulerūt, Cyprianus, Lucianus & cæteri. Et exprobat illis altaria adeo malè tractata, in quibus, ait, & vere aliquando obtulistis, in quibus vota populi & membra portata sunt, quò Deus omnipotens inuocari, Spiritus sanctus postulatus descendere consueuerat. Vnde à multis pignus salutis æternæ, tutela fidei, spes resurrectionis acceptæ, in quibus fraternitatis munera non iussit saluator poni, nisi quæ essent de pace condita: Depone, inquit, munus tuum, ante altare, & panis concordia cum fratre tuo, ut possit pro te sacerdos offerre. In quibus, inquam, ante nos per longa temporum spatia, sancte, ut arbitramini, obtulistis, vel vestris illic antiquis oblationibus parceretis. Ibi modò superbus inuentus es, ubi iam dudum humilia offerebas. Ibi libenter peccas, ubi pro multorum peccatis orare consueueras, hoc faciendo in numerum sacrilegorum sacerdotum libenter intrastis, sociati sceleribus prophanorum de quibus apud Dominum Helias querelam deponit, verbis vsus, quibus & vos inter alios ab eo accusari meruistis. Domine, altaria tua confregerunt, dum dicit tua, indicat quia res Dei est, ubi Deo aliquid à quocunque oblatum est, Vel altaribus igitur parceretis. Cur cum ipsis vota & desideria hominum euertistis? Illac ad aures Dei accedere populi solebat oratio, cur concidistis precibus viam? & ne ad Deum supplicatio de more solito ascensum haberet, impia manu quodam modo scalas subducere laborastis? Aræ autem vocabulo. Vno loco sic in eū-

Lib. 7.

cap. 9.

Lib. 1.

2. *¶* 6.

Altariū

vs.

Euchari-

stia Epi-

theta.

Matt. 5.

3. Reg. 19.

Lib. 3.

Ara.

dem usum vitur? Paganum vocas eum, qui Deum Patrem per filium eius ante aram rogauerit, & cætera. Habes apud veterem scriptorem contra Urbicanam differentiam, indifferentem solum vocabulorum usum. Rerum item non in lege modo, sed & sub gratia, multiplicem. Reliqua de corporis & sanguinis Dominici in his præsentia, suo alibi loco in hoc tractatu non omissa. De horum item violatione, aliquantò post, inter Donatisti-

*Petr. Martyr.*

*In 1. Reg. 23. cap.*

*De Pœnitentia.*

*De oratione.*

*Exhortatione ad castitatem.*

*Lib. 1.*

*Epist. 9.*

ca. Verùm nihil tam offendit Nouatores hodiernos in Optato, quàm tanta tamque frequens altarium apud eum celebritas & commendatio. Reprehendant ergò, vel potius latinè Christianèque loqui Tertullianum optato anteriorem doceant & aras & altaria in Ecclesia Dei celebrantem atque commendatam, ut cuius illa sunt inter Pœnitentium tum ritus, Aris Dei adgeniculari. Et solenniorè eius fore stationè, qui & ad Aram Dei steterit, accepto Domini corpore, &c. Et Spiritus ducit orationè ad Deum. Si spiritus reus apud se sit, cõsciètia erubescit, quo modo audebit orationè ducere ad altare? Doceat & eius discipulù, in quo Romanæ dictionis germanã puritatè, præfans tantopere cõmendat Erasmus, tantum utique oratorè & martyre Cyprianum, cuius illa sunt, ex Episcopo- rum concilio, cum singuli diuini sacerdotio honorati, & cuncti in clericali ministerio cõstituti, nõ nisi altari & sacrificiis deseruire, & precibus atque orationibus vacare debeant ad altare Dei non meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes, & ministros suos auocare voluit, ne quis eos altari eius & Ecclesiæ vacantes ad seculares molestias deuocet. Et, Quid superest, nisi ut Ecclesia Capitolio cedat, & recedentibus sacerdotibus, ac de altari se remouentibus, in clerici nostri, sacrum venerandumque consessum, simulachra & idola cum Aris suis transeant, &c. Et Apostolorum exemplo scribit Episcopos presente populo deligendos, ne quis ad altaris ministerium, vel ad sacerdotalem locum indignus obceperet. Et de quodam lapsò adhuc ministrante, quasi post aras diaboli accedere ad altare Dei fas sit. Et. Aliud altare constitui, aut sacerdotium nouum fieri, præter vnum altare, & vnum sacerdotium non potest. Et, eos qui cõtra altare vnum atque diuinum sacrifici-

cia foris falsa & sacrilega offerre conati sint, reuertentes *Lib. 2.*  
 hac cōditiōne suscipiendos, vt cōmunicent laici, Sacerdo *Epist. 1.*  
 res enim & ministrōs, qui altari & sacrificiis deseruiunt,  
 integros oportet ac immaculatos esse, cui loco consonat  
 alter libelli de singularitate clericorum, si eius modo est,  
 considerare quale sit diuinis sacramenti insistere, Alta-  
 ribus placere debent, qui de altaribus viuunt. Et quo lo-  
 co disputat de miscendo Domini calice, per Salomō- *3.*  
 nem, ait, Spiritus sanctus typum Domini sacrificii præ- *Prou. 9.*  
 monstrat, immolata hostiæ panis & vini, sed & altaris &  
 Apostolorum faciens mentionem, & cæter. Quo etiam *Lib. 2. ca. 2.*  
 loco vitur contra Iudæos, pro sacramento incarnatio-  
 nis Domini, passionis eius, & calicis & altaris, & Apосто-  
 lorum, & cæter. Et Nouatianum (velut antipapam) profa-  
 num altare erigere, & sacrilega contra verū sacerdotē sa- *Lib. 3.*  
 crificia offerre. Annue, scribit ad Pupianū, & dignare pro *Epist. 13.*  
 nunciare de nobis, & episcopatū nostrū cognitionis tuæ *Lib. 4.*  
 auctoritate firmare, vt Deus & Christus eius agere tibi *Epist. 9.*  
 gratias possint, quod per te antistes & rector altari eorū  
 puriter & plebi restitutus sit Demetriano quoque gentili *Tractat. 1.*  
 exprobat, in tēplis vestris Dei altaria vel nullasunt, vel oc-  
 culta (Christianorū forsità) Et de eo qui suprà, Nouatia- *3.*  
 no, hostia, ait, altaris, aduersus sacrificiū Christi rebellis,  
 contēptis Episcopis & Dei sacerdotibus derelictis cōsti-  
 tuere audet aliud altare, & Dominicæ hostiæ veritatē per  
 falsa sacrificia profanare. Et, An quia altare collocare, &  
 sacrificia offerre cōtra fas nititur, ab altari & sacrificiis ces-  
 sare nos oportet, ne paria & similia cū illo celebrari vi-  
 deamur, &c. Et, qui, vt eius erat tēporis stylus, Cæcilius à *Ad inba-*  
 Billa, Primus in Carthagiūsi cōcilio dixit super herenco- *ianum.*  
 rū ministerio, Deū inuocat, blasphemus, sacerdotiū admi-  
 nistrat profanus, ponit altare sacrilegus, hæc omnia Cy-  
 prianus adeo ab altaris nō abhorrens vocabulo, vt per id  
 aliàs Mensam Dominicam, aliàs totum Ecclesiasticorum  
 ministerium, ceu à precipuo eius instrumento intelligat,  
 hæc ferè coniungens, Deum, Christum, spiritum, Eccle-  
 siam, fidem, Religionem, sacrificium, Sacerdotem, al-  
 tare, orationem. Altaria certè iam tum & antea Christia-  
 norum & geniculis Tertullianus, & osculis honorata

*Epist. 33.* ostendit post Ambrosius, Certatim, inquit, milites in altaria irruentes osculis significare pacis insigne. Superiore sensu Hieronymus sic altaris Ægypti, id est mundi huius vnum fore in Propheta interpretatus est, vt cuncta altaria, quæ contra Ecclesiæ eriguntur altare, sciamus esse, non domini. Et in altero Propheta, Vnum esse altare in Ecclesia, & vnam fidem, & vnum baptisma, docet Apostolus: quod hæretici deserentes, multa sibi altaria fabricari sunt, non ad placandum Deum, sed in delictorum multitudinem, Qui, vt & alibi ait, manducant & bibunt in nomine (scilicet) Domini, habent quippè & ipsi altare sacrilegum, hinc altare mensam vocat Dominicam, in qua nimirum editur & bibitur, vt & in Vigilantium. Malefacit ergo, ait, Romanus Episcopus, qui super hominum mortuorum Petri & Pauli secundum nos, ossa veneranda, secundum te, vilem puluisculum, offert Domino sacrificia, & tumulos eorum Christi arbitratur altaria. Et hinc habes altare etiam ad offerendum, nedum mensam esse ad edendum & bibendum. Et peruetus esse super Sanctorum corpora sacra celebrari, & Martyrum reliquiis altaria dedicari, vt constat cum aliunde, tum ex Concilij Cartaginensis V. tum habiti, can. XIII. inter Latinos, inter Græcos LXXXIII. plurimum per agros, vias, villas, aut vineas altarium sine huiusmodi reliquiis reformatorio.

*De consec.  
dist. 1. can.  
Placuit.*

*Arriana.*

*Cap. X.*



*De basilio.*

*Saltare in altari.*

*Ad Heronem.*

T verò in veteri Ecclesia obseruate facile est, vt qui de Dominica incarnatione malè senserunt, iidem nihilo melius super Eucharistia, vt præcipuo eius Oeconomix sacramento, ferè senserint. Quales Ariani, vt in Christi diuinitatem blasphemii, sic in hæc sacra cõtumeliosi. Quod ipsum audire licet ex Gregorio Theologo, teste oculato rerum, tam sub Apostata Iuliano, quàm sub Ariano Valente gestarum. Contra Ecclesias, inquit, militabant, siue bellum Ecclesiis inferebant, inter altaria, siue in altaribus saltitantes, & incruenta sacrificia hominum & victimarum sanguine cruentantes. Alibi queritur sancta pro-